

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาเพื่ออาชีพมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษาและต่อชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด นับแต่การศึกษาสมัยโบราณที่คนเรียนวิชาภาษาและศาสนาจากวัด และเรียนวิชาชีพโดยการทำจริง ปฏิบัติจริงที่บ้านที่มี พ่อ แม่ ญาติพี่น้องสอนถ่ายทอดกันมาอย่างไม่เป็นระบบ แต่ก็ทำได้จนเป็นอาชีพ เลี้ยงตนและครอบครัว ตลอดจนเป็นผลผลิตขายเป็นเงินเป็นทอง ในระบบเศรษฐกิจโดยส่วนรวม นับแต่ปี พ.ศ. 2456 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2528 ประเทศไทยประกาศใช้แผนการศึกษาชาติ มาแล้ว 8 ฉบับ ถ้าวิเคราะห์แผนการศึกษาชาติทุกฉบับจะพบว่า ความคิดเรื่องการศึกษาเพื่ออาชีพ ที่มุ่งหวังเพื่อให้คนไทยประกอบอาชีพอิสระนั้นได้มีการถ่ายทอดเจตนารมณ์ต่อ ๆ กันมาทุกยุคทุกสมัย ทั้งนี้ เพราะบรรพบุรุษทางการศึกษาของไทยที่ผ่านมาได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของการจัดการ ศึกษาเพื่ออาชีพ (พจน์ สะเพียรชัย 2529: 5-6)

จุดมุ่งหมายหลักของการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ ได้แก่การเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อม ที่จะประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมในอนาคต การจัดการศึกษาเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย ดังกล่าวเป็นเรื่องใหญ่ และมีความยากลำบากไม่น้อย นับแต่ประเทศไทยได้เริ่มพัฒนาประเทศ โดยการวางแผนประมาณสองทศวรรษมาแล้ว กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามจัดการศึกษาให้ สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศด้านเศรษฐกิจและสังคมตลอดมา จะเห็นได้จากการนำความคิดใน การวางแผนกำลังคนมา เป็นเครื่องกำหนดเป้าหมายของการพัฒนาการศึกษาและปรับปรุงหลักสูตร การเรียนการสอนเป็นระยะ ๆ ให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป (ประมวล เสนาฤทธิ 2528: 45)

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับการวางแผนการเรียนการสอนและพื้นฐานอาชีพไว้ในพิธีเปิดงานแสดงศิลปหัตถกรรม และอาชีพศึกษา '28 ของกระทรวงศึกษาธิการ ณ สวนอัมพร เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2528 ไว้ว่า

ความสำเร็จในการทำงานทั้งหลายขึ้นอยู่กับปฏิบัติ トラบที่ยังไม่ได้ลงมือกระทำ งานนั้นก็ยังไม่เป็นรูปเป็นร่าง และไม่มีผล แม้แต่การจะวางโครงการหรือวางแผน ก็ต้องลงมือขีดเขียน หากไม่ ก็มีแต่ความว่างเปล่า เพราะฉะนั้น การที่กระทรวง ศึกษาธิการพยายามปลูกฝังนิสัยรักการปฏิบัติให้แก่เยาวชนและฝึกหัดสั่งสอนเยาวชน ในสถานศึกษาประเภทต่าง ๆ ให้สามารถปฏิบัติงานหลาย ๆ อย่าง ทั้งที่เป็นงานอาชีพ งานฝีมือ งานศิลปะ ให้ได้ด้วยตนเองอย่างชำนาญคล่องตัว จึงเป็นการถูกต้องที่สุด ขอให้พยายามกระทำต่อไปให้เหนียวแน่น

(กระทรวงศึกษาธิการ 2529: บทนำ)

ในการพัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามเปลี่ยนหลักสูตร โดยจัดให้เกิดแนวโน้มให้บรรจุวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ เข้าไปในหลักสูตรประถมศึกษา ให้เหมาะสมกับความต้องการของสังคมคือได้เพิ่มวิชาชีพ เข้าไว้ในหลักสูตร โดยมีความมุ่งหมาย พื้นฐานมุ่งให้ผู้เรียนทำงานเป็น ใ้มือให้เป็นประโยชน์ สำรองความถนัดตามธรรมชาติของผู้เรียน แต่ละคนและวางแผนอาชีพที่เหมาะสม การจัดสอนวิชาชีพในโรงเรียนตามหลักสูตร พ.ศ. 2503 ซึ่งเรียกว่าหัตถศึกษา มีอุปสรรคนานับประการ เช่นการขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียนขาดเจตคติที่ดีและขาดความสนใจ ขาดอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ที่จำเป็น ขาดครูสอนที่มีความชำนาญในงานแต่ละแขนง จึงกล่าวได้ว่าการจัดสอนวิชาหัตถศึกษา ตามหลักสูตร พ.ศ. 2503 ยังไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีการแก้ไข และปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษาใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงและความต้องการ ของสังคม เรียกว่าหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 (ประยงค์ จินดาวงศ์ ม.ป.ป.: 15) และได้จัดงานอาชีพเป็นมวลประสบการณ์ไว้ในหลักสูตรถึงสองส่วน ส่วนที่หนึ่ง เรียกว่า กลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ ซึ่งประกอบด้วยงาน 5 แขนง คืองานบ้าน งานเกษตร งานช่าง งานช่าง ประดิษฐ์ และงานอาชีพอื่น ๆ ส่วนที่สองคือกลุ่มประสบการณ์พิเศษ ซึ่งนักเรียนจะต้องเลือกเรียน ภาษาอังกฤษ หรือการงานและพื้นฐานอาชีพอย่างใดอย่างหนึ่ง

ในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 นั้น หลักสูตรได้กำหนด เวลาเรียนไว้มากถึงร้อยละ 30 ของเวลาเรียนทั้งหมด ทั้งนี้เพื่อต้องการให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถ และทักษะพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ตามควรแก่วัย ความถนัด และความสามารถ ของแต่ละบุคคล ฉะนั้นเวลาเรียนร้อยละ 30 ของเวลาเรียนตลอดปี จากเวลาเรียนทั้งหมด 1000 ชั่วโมงนั้น กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ จึงมีเวลาเรียนถึง 300 ชั่วโมง หรือ 900 คาบ และได้กำหนดแบ่งเวลาออกเป็นสองส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ส่วนที่เป็นความรู้พื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียน เรียกว่างานพื้นฐาน ได้แก่ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์และงานช่าง กำหนดให้เรียน 600 คาบ หรือ 200 ชั่วโมง

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนที่ผู้เรียนเลือกเรียน เพื่อเป็นการสำรวจตนเองว่ามีความถนัดและความสามารถในเรื่องใด เพื่อเป็นพื้นฐานที่จะต้องศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม ในการประกอบอาชีพต่อไป เราเรียกส่วนนี้ว่างานเลือก และหลักสูตรกำหนดให้เรียน 300 คาบ หรือ 100 ชั่วโมง (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2526: 176)

ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้มีคำสั่งที่ วก.520/2523 ให้เพิ่มเวลาเรียนในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 อีกสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง หรือ 200 ชั่วโมงตลอดปี เรียกว่ากลุ่มประสบการณ์พิเศษ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2525: 94)

เวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์พิเศษที่เพิ่ม 200 ชั่วโมงการศึกษานี้ให้โรงเรียนเลือกสอนอย่างใดอย่างหนึ่งจาก 2 อย่าง คือภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวันหรือวิชาชีพที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่น

สำหรับวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต กระทรวงศึกษาธิการได้นำเนื้อหาสาระในงานเลือกชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพมาสอน โรงเรียนอาจเปิดสอนทั้งภาษาอังกฤษ และวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตทั้ง 2 วิชาไปพร้อม ๆ กันก็ได้ เมื่อครูมีวัสดุและอุปกรณ์พร้อม ถ้าเปิดสอนทั้ง 2 วิชา ต้องแยกนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม ตามความสนใจ นักเรียนกลุ่มใดเลือกเรียนวิชาใด ให้เรียนวิชานั้นไปตลอดทั้ง 2 ปี ปีละ 200 ชั่วโมง

วิธีเลือกเรียนงานเลือกในเวลาเรียนที่เพิ่มขึ้นนี้ กระทำเช่นเดียวกับการเลือกเรียนงานเลือกในกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ โดยเลือกเรื่องใหม่ในแขนงงานที่เลือกไว้เดิม เพื่อเรียนให้ลึกหรือเลือกเรื่องในแขนงงานที่ยังไม่เคยเรียนมาก่อน เพื่อให้มีพื้นฐานทางด้านอาชีพกว้างขวางขึ้นก็ได้

จากสภาพการณ์ที่ผ่านมา ปรากฏว่ากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพนั้นไม่ได้รับความสนใจที่จะปฏิบัติกันอย่างจริงจัง จากรายงานสภาพปัจจุบัน และปัญหาการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพในโรงเรียนประถมศึกษาทุกสังกัด ซึ่งกรมวิชาการได้จัดดำเนินการ ติดตามผล ได้พบปัญหาการใช้หลักสูตรกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีวดังนี้

1. ขาดวัสดุฝึกปฏิบัติของนักเรียน ครูไม่ได้วางแผนในการจัดการเรียนการสอน และการเลือกใช้วัสดุฝึกปฏิบัติที่เหมาะสม จึงทำให้เกิดปัญหาในการสอน

2. วัสดุอุปกรณ์การสอนสำหรับครูไม่เพียงพอ

3. ครูไม่มีความรู้เฉพาะ ทำให้ไม่เกิดความมั่นใจในการสอน

4. ผู้ปกครองไม่สนับสนุน การจัดการเรียนการสอน

5. ขาดการนิเทศ แนะนำ และติดตามผลการเรียนการสอน

6. ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ กลุ่มโรงเรียน และโรงเรียนไม่สนับสนุน และไม่เห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน

7. ครูไม่เข้าใจหลักสูตร และแนวทางในการจัดการเรียนการสอน

(กรมวิชาการ 2528 : 141)

ปัญหาดังกล่าวนี้ มีบางโรงเรียนในท้องที่จังหวัดปทุมธานี ที่เลือกสอนวิชาอาชีพ ในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ แต่ในที่สุดก็ต้องเลิกกลับไป และสอนภาษาอังกฤษแทนในภาคเรียนต่อมา ที่เป็นเช่นนี้เพราะปัญหาการขาดแคลนครู (ภิรมย์ ศรีเพชร 2527 : 58-59)

ตามสภาพที่เป็นจริง โรงเรียนส่วนใหญ่ ยังขาดครูที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ อยู่เป็นจำนวนมาก เนื่องจากครูส่วนใหญ่ไม่ได้ศึกษาทางด้านอาชีพโดยตรง และเนื่องจากหลักสูตร ได้เปลี่ยนแปลงไป สภาพการใช้ครูให้ตรงกับกระบวนการการเรียนการสอนที่เปิดกว้างอยู่ จึงทำได้จำกัด แม้ว่าบางจังหวัดได้จัดให้มีการอบรมครูวิชาชีพ เพื่อจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ แต่ก็ยังไม่ได้ช่วยแก้ปัญหาอย่างจริงจัง กระทรวงศึกษาธิการได้พยายามวางแผน การใช้หลักสูตรด้านการอบรมบุคลากรทั้งระดับผู้บริหารและครูที่สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ แล้ว ยังเน้นให้มีการติดตามผลการใช้หลักสูตร ตลอดจนการประเมินผลการใช้หลักสูตร ซึ่งพบว่า มีปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินการที่จะต้องแก้ไขหลายประการ ปัญหาใหญ่ ๆ ที่จะต้องรีบดำเนินการแก้ไขก่อนคือ ปัญหาที่เกี่ยวกับบุคลากรในโรงเรียน ซึ่งได้แก่ ครู และผู้บริหารโรงเรียน และจากรายงานการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษาของกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ พบปัญหาสำคัญ คือครูประมาณร้อยละ 60 ยังใช้วิธีการสอนแบบบรรยาย ครูยึดหนังสือเรียนเป็นหลัก

ครูยังขาดความรู้และทักษะเฉพาะงาน ขาดเจตคติที่ดีต่อการสอน ขาดการวางแผน การสอน ครูส่วนใหญ่มักสอนไปอย่างไร้จุดหมาย และยังขาดเทคนิคในการสอนที่จะส่งเสริมการคิด การกระทำ การแก้ปัญหา ตลอดจนการเลือกใช้สื่อการเรียนที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ ความสนใจ และสภาพของชุมชน หนึ่งโรงเรียนส่วนใหญ่ จัดให้ครูสอนทุกกลุ่มประสบการณ์ แต่ปรากฏว่าครูจะสอนในกลุ่มประสบการณ์ที่ตนมีความถนัดมากกว่า กลุ่มประสบการณ์ที่ครูถนัดสอนมากได้แก่ กลุ่มทักษะ ส่วนกลุ่มประสบการณ์ที่ครูมีความถนัดน้อย ได้แก่กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในสรุป และรายงานผล ยังกล่าวด้วยว่า ไม่พบพฤติกรรมการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนไม่ให้ความสำคัญสำหรับกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ มุ่งเน้นแต่จะสอน กลุ่มทักษะ เท่านั้น (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 537)

ในจังหวัดปทุมธานี จากรายงานนี้เทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรของหน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี (2527: 221) พบปัญหาการจัดการเรียน การสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพหลายประการ ปัญหาใหญ่คือปัญหาที่เกิดจากครู คือครูส่วนใหญ่ ไม้มีความถนัดในการสอนงานเลือกต่าง ๆ การสอนงานเลือกก็มักจะสอนงานที่ครูถนัดหรือที่ครูชอบ เท่านั้น ปัญหารองลงมา คือครูไม่ศึกษาแผนการสอน ไม้รู้จักปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น ไม้นำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการ เรียนการสอนในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ครูขาดทักษะในการ จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร

ปัญหา การจัดการศึกษาของ โรงเรียนประถมศึกษาใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี พอสรุปได้ดังนี้

1. คุณภาพการศึกษาอยู่ในเกณฑ์ต่ำ จากการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งเป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 รุ่นแรกของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 จากการสุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 27 โรงเรียน นักเรียน 1,468 คน มีผลการเรียนดังนี้

กลุ่มทักษะ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับ 1

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ผลการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2

กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ผลการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับ 2

กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ผลการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับ 1

กลุ่มประสบการณ์พิเศษ (ภาษาอังกฤษ) ผลการเรียนรู้เฉลี่ยอยู่ในระดับ 1

(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 2527: 220)

2. กระบวนการเรียนการสอนของครูที่สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จำเป็นต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างเร่งด่วน (ชวน ไปรังจิตต์ 2527: 79)

3. ขาดครูที่มีวุฒิที่จะสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จากจำนวนครูทั้งสิ้น 2,441 คน เป็นครูที่มีวุฒิโดยตรงที่จะสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ประมาณร้อยละ 6.4 ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

คหกรรมศิลป์ ร้อยละ 3.84

อุตสาหกรรมศิลป์ ร้อยละ 0.40

เกษตรกรรม ร้อยละ 2.20

(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 2527: 220)

4. การเรียนการสอนงานเลือก ในกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ ในการสอนงานเลือกครูผู้สอนจะเป็นผู้เลือกให้นักเรียนเอง และการสอนมักสอนตามความถนัดของครู แขนงงานที่เลือกเป็นอันดับที่ 1 คืองานประดิษฐ์ และงานช่าง

(สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี 2527: 221)

5. การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพนักเรียนมีการฝึกปฏิบัติน้อย ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน ซึ่งมีความต้องการอยู่ในระดับมาก (ภิรมย์ ศรีเพชร 2527: 54)

จากรายงานผลการวิจัย จากแผนพัฒนาการประถมศึกษา และจากรายงานการนิเทศติดตามผลการใช้หลักสูตร จะเห็นได้ว่า การเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ มีปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไข วิธีการจะช่วยแก้ปัญหาได้อย่างดี คือการจัดทำโปรแกรมการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู ซึ่งวัตถุประสงค์ทั่วไปของการนิเทศก็คือ ช่วยส่งเสริมให้ครูได้ทำหน้าที่ของตนให้มีประสิทธิภาพ โดยการให้คำแนะนำ และความรู้จากวิทยากร และเทคโนโลยี

ใหม่ ๆ เพื่อให้ครูนำไปประยุกต์ใช้ จุดมุ่งหมายสำคัญอันดับแรก คือการปรับปรุงการสอน โดยความร่วมมือระหว่างบุคคล ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาทุกฝ่าย ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเจริญงอกงามและพัฒนาการแก่เด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527: 12) จากการศึกษาความช่วยเหลือของครู และผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาจากผู้นิเทศ ผลจากการวิจัยหลายเรื่องพบว่า ครูและผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มีความต้องการความช่วยเหลือจากศึกษานิเทศก์ และผู้นิเทศอื่น ๆ สูงมากทุกด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้หลักสูตร และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการจัดอบรมครูสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 563)

การนิเทศการศึกษาเป็นงานช่วยเหลือ แนะนำ ให้ความร่วมมือและให้คำปรึกษาในการปรับปรุงการเรียนการสอนของครูและนักเรียนจึงเป็นส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพการจัดการศึกษาและการพัฒนาการศึกษาในทุกชั้นตอนของการบริหารงาน ไม่ว่าจะเป็นการนิเทศภายในหน่วยงาน หรือการนิเทศจากภายนอกหน่วยงาน การนิเทศการศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารงานของหน่วยงานที่มีความสำคัญ และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ต่อการจัดการศึกษา การนิเทศการศึกษาคือการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนของครู ดังนั้นการนิเทศการศึกษาก็คือการปรับปรุงคุณภาพการศึกษานั้นเอง จุดประสงค์ของการปรับปรุงคุณภาพการศึกษานั้น ต้องการลดความสูญเปล่าทางการศึกษา และส่งเสริมให้เด็กได้รับการศึกษาที่ดีกว่าเดิม เหมาะสมกับความต้องการในอนาคต และสภาพความเป็นอยู่ หัวใจของความสำเร็จในการปรับปรุงการศึกษา อยู่ที่คุณภาพของการสอน และวิธีสอน ซึ่งจะต้องทำการปรับปรุงโดยใช้กระบวนการ วิธีการ และเทคนิคเฉพาะอย่าง ซึ่งงานนี้เป็นหน้าที่ของศึกษานิเทศก์ ถ้าหากศึกษานิเทศก์ปฏิบัติงานไปตามความมุ่งหมายที่วางไว้ อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การศึกษาในระดับโรงเรียนก็จะมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ความสูญเปล่าทางการศึกษาก็จะค่อย ๆ หดไป (วิจิตร(ธีระกุล) วรุตบางอร และคณะ 2520: 4)

สภาพการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนประถมศึกษาปัจจุบัน ยังต้องการศึกษานิเทศก์เข้าไปช่วยปรับปรุงคุณภาพการจัดการเรียนการสอนอยู่ทุกกลุ่มประสบการณ์ และการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ เป็นกลุ่มประสบการณ์ที่มีปัญหา ตลอดทั้งกระบวนการจัดการ เช่นการใช้หลักสูตร วัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สถานที่เรียนและอื่น ๆ การแก้ไขปัญหาก็เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพควรเริ่มต้นจาก การจัดบุคลากร

ที่เหมาะสม การจัดระบบนิเทศที่มีเป้าหมายแน่นอน และผู้นิเทศควรวางแผนทำการศึกษาปัญหา และความต้องการของโรงเรียนในด้านต่าง ๆ เช่นสภาพการเรียนการสอนกลุ่มการทำงานและ พื้นฐานอาชีพโรงเรียนกำลังประสบปัญหา และต้องการให้ศึกษานิเทศก์ช่วยอะไร อย่างไร เมื่อไร (ประยงค์ จินดาวงศ์ 2527: 573-574)

จากสภาพปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด ผู้วิจัยในฐานะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการ นิเทศการศึกษา และเห็นความสำคัญของการ เรียนการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ จึงสนใจ ที่จะศึกษาถึงความต้องการของครูในด้านต่าง ๆ สำหรับดำเนินการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 และจัดทำโปรแกรมการนิเทศ การศึกษา เสนอสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี สำหรับใช้เป็นแนวทางดำเนินการพัฒนา สมรรถภาพการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ของครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ใน โรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานีต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ปทุมธานี
2. เพื่อนำเสนอโปรแกรมการนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถม ศึกษจังหวัดปทุมธานี

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยมุ่งศึกษาเฉพาะ ความต้องการการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสาร หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความรู้และทักษะการสอนตามแผนการสอน พร้อมทั้งวิธีพัฒนาสมรรถภาพของครูผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ไม่รวมการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐาน อาชีพที่เป็นวิชาเลือกในกลุ่มประสบการณ์พิเศษ

2. โปรแกรมนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูกลุ่มการงาน และพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมปีที่ 5 และ 6 สร้างขึ้นจากความต้องการในแต่ละด้าน ซึ่งมีค่าเฉลี่ย อยู่ในอันดับมากที่สุด 5 อันดับแรกเท่านั้น

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ผู้วิจัยถือว่าครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมปีที่ 5 และ 6 สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี มีความจริงใจในการตอบแบบสอบถาม และถือว่าเป็นความต้องการของผู้ตอบจริง ๆ

2. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย ถือว่าเป็นแบบสอบถามที่ครอบคลุมความต้องการของครู และเชื่อถือได้ เพราะได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ นำไปทดลองใช้ และได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม

คำจำกัดความ

1. การนิเทศการศึกษา คือการจัดกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง ที่ให้บริการ เพื่อก่อให้เกิด การพัฒนา แก่ครูและนักเรียน ให้ครูสามารถทำการสอน ให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

2. โปรแกรม (Program) หมายถึงกลุ่มของโครงการที่กำหนดไว้ในแผนงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือกลุ่มวัตถุประสงค์หนึ่ง ๆ โดยทั่วไปแผนงานจะสัมพันธ์กับงานระยะยาว ไม่ได้กำหนดเวลาสิ้นสุดของการดำเนินการ แต่จะสามารถดำเนินการต่อไปได้เรื่อย ๆ ด้วยโครงการที่สามารถปรับเปลี่ยนไปได้ตามสภาพปัญหา ข้อจำกัด และระยะเวลาที่ต่างกันไป (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ 2527 ค. 29-32)

3. โปรแกรมการนิเทศการศึกษากลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หมายถึง โปรแกรมที่จัดขึ้นจากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาความต้องการของครูในการพัฒนาสมรรถภาพการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ในด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร และเอกสารหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และ ด้านความรู้ และทักษะการสอนตามแผนการสอน ซึ่งตรงกับความต้องการของครู ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ เป้าหมาย เนื้อหา หรือหลักสูตร วิธีดำเนินการ ระยะเวลา งบประมาณ ผู้รับผิดชอบโครงการ การติดตามและประเมินผล

4. การพัฒนาการสอน หมายถึง กระบวนการที่จะช่วยให้ครูผู้สอนกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ ได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้ความสามารถด้านความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและเอกสาร

หลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอน และด้านความรู้และทักษะสอนตามแผนการสอนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. สมรรถภาพการสอน หมายถึงความรู้ ทักษะ และเมโนทัศน์ ที่ครูจะต้องมีในการปฏิบัติการสอน และรวมถึงความรู้ความสามารถ ตลอดจนเทคนิค วิธีการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ

ขั้นตอนและวิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูล ที่เกี่ยวกับหลักสูตร การเรียนการสอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ การนิเทศการศึกษา จากการปฏิบัติจริง จากเอกสาร วารสาร บทความ และรายงานการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน เพื่อทราบถึงปัญหาและความต้องการของครู และนำข้อมูลที่ได้สร้างเครื่องมือในการวิจัย

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย คือแบบสอบถามครูและแบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์ แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 ท่านตรวจสอบ เมื่อได้แก้ไขปรับปรุงตามคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 จำนวน 15 คน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนนทบุรี ซึ่งไม่ใช่ตัวอย่างประชากร และนำมาแก้ไขปรับปรุง เป็นเครื่องมือฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้กับประชากร

3. ประชากร เป็นครูผู้สอนกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ปีการศึกษา 2528 ทั้งหมดจำนวน 376 คน และศึกษานิเทศก์ทั้งหมดในสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ซึ่งประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด 10 คน และศึกษานิเทศก์ สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ 20 คน รวมประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ 406 คน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้โปรแกรมนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครูกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 เพื่อเสนอเป็นแนวทางแก่ ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ของสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี ในการดำเนินการพัฒนาสมรรถภาพการสอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปทุมธานี

ลำดับชั้นในการเสนอรายงานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จัดลำดับชั้นในการเสนอข้อมูลไว้ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ กล่าวถึง ความเป็นมา ความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย ความหมายของคำบางคำที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ และสำคัญชั้น ในการเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านสมรรถภาพการสอนของครู และด้านการสอนกลุ่มการทำงาน และพื้นฐานอาชีพ

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือ วิธีการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ตอนที่ 3 ความคิดเห็นของครู ผู้สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ และการวิเคราะห์แบบสัมภาษณ์ศึกษานิเทศก์และความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ที่มีต่อการดำเนินการพัฒนาสมรรถภาพการสอน

บทที่ 5 การเสนอ โปรแกรม การนิเทศการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพการสอนของครู กลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และ 6 ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ